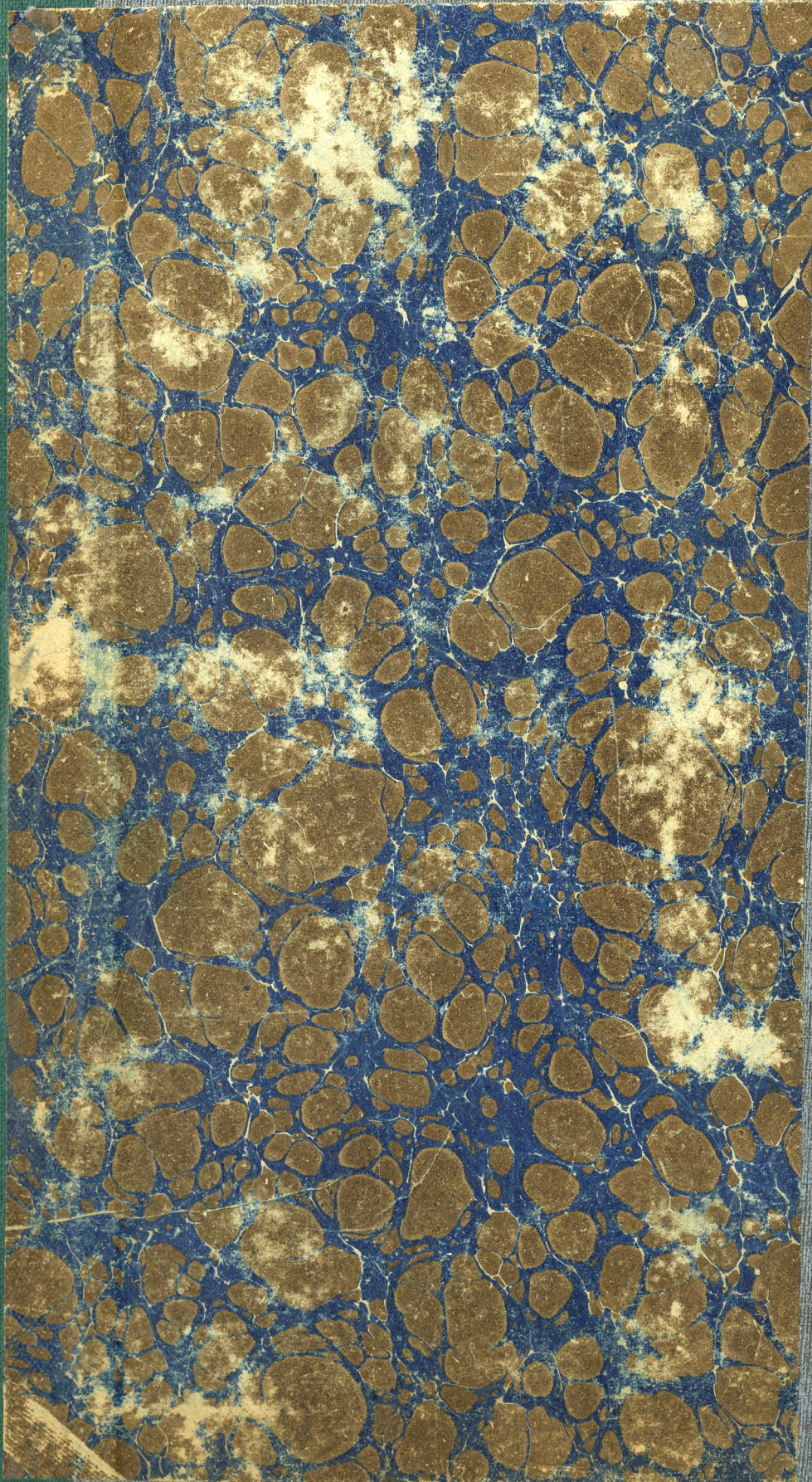

Politikai
röpiratok.

137.

137

1206

BUJANOVICS SÁNDOR

MINT

AZ EPERJESI VÁLASZTÓ KERÜLET

VOLT

ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐJÉNEK

AZ

1875—78. ÉVI ORSZÁGGYÜLÉS BEREKESZTÉSE UTÁN

EPERJESEN,

1878-ik ÉVI JULIUSHÓ 31-én

VÁLASZTÓIHOZ TARTOTT

BESZÁMOLÓ BESZÉDE.

8.

EPERJES.

NYOMATOTT A BANKEGYLET KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1878.

61572 00167705

BULANOVICS SÁNDOR

AZ EPERJESI VÁLASZTÓ KERÜLET

ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐJÉNEK

1875. ÉVI ORSZÁGGYÜLÉSI BIRORSÁGOS ÜZENET

EPERJESI

LEVÉL-ÉVI TUDÁSOK

VÁLASZTÓBIZTOS

BESZÁMOLÓ BÉSZÉDE

EPERJES

NYOMDÁRI ÉS KÖNYVTÁRSZABVÁNYOK

1875

Tisztelt választók!

Midőn a lefolyt juniushó 20-a táján, nőm egészségi állapota által indítatva, a hontól messze távoztam egy megrögzött baj ellen orvoslást keresni, azon feltevéstől vezéreltettem, és azon reményben voltam, hogy az országgyűlés tanácskozásai, — tekintve a tárgyalás alatt levő tárgyak halmazát, és különösen a rendőri kihágásokról szóló törvényjavaslat és egyéb a büntető törvénykönyv életbeléptetése céljából szükséges javaslatok tárgyalásának sürgős voltát, — legalább is juliushó közepéig el fognak húzódni, s ennek folytán én azon helyzetben leszek, hogy az országgyűlés berekesztése után csakhamar körükben megjelenhessek.

Az országgyűlésnek juniushó 30-án történt berkesztése, engem Emsben talált, ezen váratlan, legalább reám nézve váratlan gyors berekesztés terveimet halomra döntötte, és nekem a legnagyobb sajnálatomra lehetetlenné tette, hogy nőmet a távol külföldön hagyva rögtön önök körébe siessek.

Ez eddigi hosszabb távollétemnek és hallgatásomnak rövid története.

Megvagyok győződve, hogy önök, tisztelt választók! méltányolva távollétemnek a családi kötelességben rejlő indokait, e késedelem iránt elnézéssel leendenek, és eddigi hallgatásomat kimenteni kegyesek lesznek.

Negyed izben állok immár önök előtt tisztelt választók! hogy mint e kerület volt országgyűlési képviselője, néhány rövid szóval tegyek jelentést képviselői szerény tevékenységemről, negyed izben mondok önöknek szivem mélyéből fakadó hálás köszönetet azon kitüntető bizalomért, a melyben engem négy izben képviselővé történt választatásom által részesítettek. Tudom azt, hogy e bizalomban, e kitüntetésben, az önök baráti jóindulatának, csekély személyem iránti elnéző jóakarátának szerény tehetségemnél jóval nagyobb része van, tudom hogy e bizalmat megérdemelnem nem, mert erre nincs elég erőm, csak meghálálnom lehet, azt pedig nem tehetem jobban, mint ha teljes nyíltsággal és őszinteséggel feltárom önök előtt képviselői állásomban követett eljárásom s politikai magamtartásának meggyőződéséből folyó indokait. Követtem e nyíltságot és őszinteséget a multban mindenkor, akkor is midőn tudtam, hogy meggyőződésem szülte nézeteim, s ennek kifolyása gyanánt elfoglalt pártállásom, önök egy részénél viszhangra nem találhatnak, követni fogom ma is, mert tudom azt, hogy a politikai nézetek különfélesége idézhet elő az egyes

honpolgárok közt elvi meghasonlást, idézhet elő politikai küzdelmet, de a becsületes nyíltság és őszinteség melylyel meggyőződésünket mindenkor kijelentjük, a nyíltság a melylyel nézeteink mellett, egymás ellen küzdünk, legjobb és legbiztosabb öre a kölcsönös tisztelet és becsülésnek, melyet köztünk kölcsönösen fentartani, tisztán megőrizni, még ha kell a politikai bizalom rovására is, mindenkor feladatommak tartottam a multban, s ágazzanak szét, vagy egyezzenek bár véleményeink, tartandom a jövőben is.

A mint azt a tisztelt választók tudják, én az 1875. év tavaszán létrejött pártegyesüléshez nem csatlakoztam, s a kormányval szemben a lefolyt országgyűlés egész tartama alatt határozott ellenzéki állást foglaltam el.

Kijelentettem azt ezelőtt három évvel, a képviselő választásokat megelőzőleg becsületes nyíltsággal, talán épen e helyről önknek, hogy az épen ekkor megalakult „szabadelvű párthoz“ nem csatlakozom, bár tudtam azt, hogy a nézetek, melyeket akkor előadtam, az országban nem fognak viszhangra találni; bár tudtam azt, hogy az országgyűlésen elvbarátaimmal együtt csak egy eltűnő csekély számú kisebbséget fogok képezni.

Tudtam azt, és nem csodálkoztam rajta, hisz azon általános, áramlatszerű örömmámor közepette a melylyel a volt „balközép“nek a „Deákpárt“tal való egyesülése országszerte fogadtatott, azon egetverő reményekkel szemben a melyeket az ország az ezen egyesülésből támadt Tisza-kormányhoz fűzött, nem volt csoda, ha a mámorban levő, a jövőt nem a helyzet komoly megfontolása, de saját reményei rózsaszínű szemüvegén át látó közérzület nem támogatta azokat, sőt elfordult azoktól, kik ezen reményeket nem osztották, kik a helyzetet komolyan és higgadtan véve bírálat alá ezen áramlat ellen küzdeni iparkodtak.

S aztán a pártok egyesüléséből keletkezett új párt, egy varázs erővel bíró elnevezést vett fel, „szabadelvű párt“nak nevezvén el magát, és ezen elnevezés varázshatalma alatt, a nemzet túlnyomó többsége hajlandó volt mindazokról, kik e becses zászló daczára sem csatlakoztak a kormányt támogató párthoz, oly alkotmány és szabadságellenes irányzatokat feltenni, a melyek tőlük mindig távol álltak.

Bár én is teljes mértékben osztottam a nemzet a feletti örömben, hogy a volt „balközép“ az 1867. évi politikai kiegyezés elleni meddő közjogi harczt feladta, nem csatlakoztam a kormánypárthoz, nem pedig azért, mert nem helyeseltem a pártegyesülés módozatait, nem helyeseltem a volt „Deákpárt“ teljes politikai lemondását, nem viseltetem bizalommal a pártegyesülésből keletkezett kormány tevékenységéhez, mert tudtam azt, hogy a párt jelszava gyanánt hirdetett remények nem fognak teljesülhetni, a mire nem nagy politikai éleslátásra, csak a helyzet komoly figyelembe vételére volt szükség, mert végre én soha sem voltam barátja a jelszavak, az üres czégér politikának, mert nem ragyogó frázisok, nem csillogó remények, de realis alapra kívánom fektetni minden kérdésben hazám sorsát.

A kormány tevékenysége iránt már ezelőtt három évvel, mindjárt megalakulása után nem tápláltam bizalmat, ettől a hazára üdvös eredményeket nem vártam. Nem azért, mintha kétségbe vontam volna a kormány inteniói tisztaságát, buzgalmát, hazafiságát. Nem, utaink elágazhatnak, politikánk eltérhet, az eszközöket helyteleníthetjük, de Istennek hála, van Magyarország minden fiával, tartozzék ez bárhova, foglaljon el bárminő pártállást, egy közös tulajdonunk: a hazaszeretet; — s mert én ezt senki által monopolizáltatni nem engedem, azt a meggyőződéssel eltérő véleményüektől meg sem tagadom. Nem viseltetem bizalommal a kormány tevékenysége iránt, nem vártam attól üdvös eredményeket, mert ösmerve a kormányférfiak politikai egyéniségeit, ösmerve a kormány tevékenységének irányát, nem találtam fel abban azon biztosítékokat, a melyektől hazám sorsának jobbra fordulását, ügyeinek helyes intézését joggal remélhettem volna.

A kormány három éves tevékenységének eredményei, a követett helytelen politika következményei, fájdalom, nekem adtak igazat, — nem megelégedéssel, nem kárörvendve, őszinte sajnálattal mondom ezt. Sajnálattal mondom, mert ha az ország mai politikai hangulatát komoly figyelemre méltatom és látom, hogy a jelenlegi kormány tevékenységéhez kötött reményeiben és jogosultnak hitt várakozásában csalódott nemzet, ezen csalódását nem reményei tulzott voltának és kormánya helytelen politikájának tulajdonítja, de már-már elvesztve hitét és bizalmát az alkotmányos parlamenti rendszer üdvös volta iránt, a politikai közöny, az apathia karjaiba dobja magát, és férfias küzdelem helyett, önsorsának a képviselő választások által önkezébe letett öntudatos intézése helyett a fatalismus bizonyos nemével néz az események elé, valódi szomorúság fog el és nem titkolhatom el aggodalmaimat a nemzet jövője felett.

Nem fogom tisztelt választók részletezni a lefolyt országgyűlés három évi összes tevékenységét, tulterjedne jelentésem határain, ha részletesen elősorolni kívánnám az országgyűlés összes alkotásait, a kormánynak összes közkormányzati politikáját. Az országgyűlési alkotások közt vannak valódi szükségét pótló maradandó becsü alkotások is, a melyekhez magam is teljes készséggel, sőt örömmel járultam. Ide tartoznak különösen a büntető törvénykönyv, a kereskedelmi törvény és a váltó törvény megalkotása, a melyek létrejöttét mindenki e hazában örömmel üdvözli.

Részletesebben ezen felszólalásom, illetőleg jelentésemben csak azokra kívánok kiterjeszkedni, a melyek ellen a lefolyt országgyűlésen küzdeni kötelességemnek tartottam. És ezek: az osztrák-magyar monarchiának a magyar kormány beleegyezésével követett külpolitikai iránya és tevékenysége, a kormánynak az ausztriával kötött kiegyezésben nyilvánuló közgazdasági politikája, — és a kormánynak immár ösmert, és eredményeiből is megbirálható közigazgatási rendszere.

Az osztrák-magyar monarchia külügyi politikáját, különösen a keleti kérdésben a magyar kormány teljes beleegyezésével követett

magatartását, a monarchia és ebben különösen Magyarország életérdekeivel ellentétesnek tartottam, s az ellen küzdeni kötelességemnek ösmertem.

Azon keleti politikának három év óta következetesen érlelt, de soha nyíltan be nem vallott, sőt nem egyszer ünnepélyesen megtagadott célja: az európai török birodalom felosztása, a Balkán félszigeten az orosz hatalmi befolyás megszilárdítása, és Bosznia és Hercegovinának általunk való occupatiója illetőleg az osztrák-magyar monarchiához való csatolása.

A hivatalos körökből, úgy a közös belügyminister, mint a magyar kormány részéről annyiszor ünnepélyesen tett nyilatkozatok, és tiltakozások daczára, a bekövetkezett események most már minden kételyt kizáró módon igazolják azt, hogy az európai török birodalom felosztása egy monarchiánk beleegyezésével előre megállapított terv kifolyása, a mely tervnek alapjai a három császár szövetségben gyökereznek, a mely terv a Reichstadi megállapodásokban testet nyert. A magyar nemzet helyes politikai érzülete ösztönszerűleg felismerte a veszélyt, mely a török birodalom felosztása, a Balkán félszigeten az orosz hatalom megszilárdulása következtében, a osztrák-magyar monarchiát, a magyar nemzetet, Bosnia annexiója folytán a monarchia közjogi kapcsolatát állandóan fenyegeti, felhangzott nem egyszer, nem egy helyről gyakran a kormányt támogató többség kebeléből is a magyar nemzet intő szava, de monarchiának a három császár szövetség békóiban vergődő külügyi politikája, vagy nem akarta, vagy a három császári szövetségi viszonynál fogva nem volt képes figyelembe venni ezen aggodalmakat.

Igaz, a megnyugtató nyilatkozatok sohasem maradtak el, hiszen csak pár hónap előtt jelentette ki nyilvánosan és ünnepélyesen a közös külügyminister, ekkor midőn a monarchia érdekei megóvása céljából megindítandó nagy actióra 60 millio rendkívüli hitelt kért a delegatióktól, hogy Bosnia és Hercegovina elfoglalása egyáltalában nem képezi külügyi politikánk célját; és most hozzájárulásunkkal megtörténik az, hogy déli határainkon új szláv-orosz vazall államok támadnak, megtörténik az, hogy egy megbízható barát támogatása és fenntartása helyett, ellenséges irányzatu államok keletkezéséhez nyújtunk segédkezet, és a „monarchia érdekei megóvásának“ ürügye és czége alatt részt veszünk a zsákmányban Bosznia és Hercegovina elfoglalása által.

Pedig a tartományok elfoglalása nem csak állandó pénzügyi teherrel jár, oly teherrel a melynek viselésére a monarchia népei nem képesek, de e tartományok elfoglalása első lépés a paritáson alapuló dualistikus közjogi kapocs felbontására.

A monarchia ezen eredményeiben vészterhes külügyi politikája ellen küzdeni kötelességemnek tartottam a múltban, és bárhova helyezzen a jövőben a sors keze, kötelességemnek tartandom küzdeni a jövőben is, — és midőn azt tegyem, nem egyes nemzetek iránti rokonyagyi ellenszenv által vezéreltetem, én nem viseltetem ellenszenvvel

az orosz nemzet iránt, nem vezérel rokonszeren a törökök állami és közigazgatási rendszere felé, — vezérel egyedül és kizárólag a monarchia érdeke, a magyar nemzet önfentartási ösztöne, mely ma a nemzetiségi eszme századában köteleességévé teszi minden magyar hazafinak, szeme előtt tartani az Európában rokontalan magyar fajt elnyeléssel fenyegető nagy szláv eszme fenyegető veszélyeit, s minden erővel küzdeni e veszélyek ellen.

És míg ez eszme csak kívülről él, míg ez eszmét csak egy vagy más külhatalom írja zászlajára, addig van remény, hogy a monarchia hű fiainak védő karjai megvédik azt, a felforgató törekvések ellen, bármely oldalról támadjanak is azok, — de ha mi magunk a monarchiában magában szaporítjuk, terjesztjük és erősítjük a centrifugális elemeket, ha mi magunk dédelgetjük a felforgató törekvéseket, ha mi magunk erősítjük a magyar elem iránt természetszerűleg ellenséges érzülettel viseltető nemzetiségi aspiratiokat, akkor tartok attól, mi magunk készítjük elő harc nélküli megsemmisülésünket.

Azért a monarchia közös érdekein kívül, különösen magyar nemzeti szempontból károsnak és vészterhesnek tartottam mindig a három császár szövetségének a törökbirodalom felosztására irányuló beleegyezésünkkel követett politikáját, az osztozkodás, a zsákmány politikáját melynek Bosznia és Hercegovina a dija.

A keleti kérdéssel szemben két ut állott előttünk: vagy szövetkezve Európának a három császár szövetségén kívül álló hatalmasságaival, jelesül a nyugati hatalmakkal, egész erőnkkel oda hatni, hogy a török birodalom területi integritásának sértetlen fenntartása mellett, a török birodalom polgári, közigazgatási és birtok viszonyai, a török alkotmány életbeléptetése, és fejlesztése által a mai európai államrend követelményeinek megfelelőleg rendeztessenek, a mire a török nemzetben és államférfaiban meg volt a komoly törekvés, — vagy ha meggyőződöttünk a török birodalom fenntartásának lehetetlenségéről, önmagunknak lépni fel kezdeményezőleg, önmagunknak is intézni a keleti viszonyok új alakulását s biztosítani legfőbb érdekeinket ha kell az összes dunai tartományok elfoglalása által; — de mi e két ut közül egyiket sem követtük, a török birodalmat feláldoztuk, a hasznot szövetséges társainknak engedtuk, s érdekeink megsértésének compensatiójául, érdekeink újabb megsértésével Boszniát elfoglaljuk és evvel a belső viszályok, és pénzügyi zavarok állandó forrását megszerztük, és egy jövő háboru alapját megvetettük.

Hogy a keleti események mai stadiumában, a san-stefanói béke, és a berlini congressus határozatai után, a keleti kérdés új stadiumba lépett, hogy az események egy új helyzetet teremtettek, melyet nem létezőnek tekinteni nem lehet, azt én készséggel elismerem. A török-orosz háború kitörése előtti helyzetet visszaállítani, s ebből indulni ki a keleti kérdés megoldásánál immár a lehetetlenségek közé tartozik, s lett légyen a multban bármi az osztrák-magyar monarchia külügyi politikája, ma ennek eredményei bevégzett tényekben jelentkeznek, melyekkel bármennyire óhajtottuk is, hogy azok be ne következzenek,

ma számolnunk kell. És ha ennek folytán az osztrák-magyar monarchia külügyi politikájának nem is lehet most már feladata, a háború előtti helyzetet visszaállítani, ha érdekeink oly mértékben, mint azok a háború előtt megvédhetők lettek volna, többé nem érvényesíthetők is, azért az osztrák-magyar monarchia keleti politikájának a mai helyzetben azon feladat felé kell irányulva lenni, szakítani az addig követett politikával, megvédeni legalább még megvédhető érdekeinket. És e célból keleti politikánk feladatának kell tekintenünk: a török birodalomnak habár megszorított határok között is életképessé tételét, és fentartását, — az orosz befolyásnak a Balkán félszigeten és különösen az új bolgár fejedelemségben a mennyire csak lehet korlátozását, és kiszorítását, — a dunai hajózás teljes szabadságának hü megőrzését, — és a bosnyák és hercegovinai megszállás mielőbbi megszüntetését, s e tartományoknak a porta részére való átadását.

E politikát tartom ma a keleten követendőnek, és azért szükségesnek látom, e célból, és a három császár szövetség által megzavart európai hatalmi súlyegyen helyreállítása szempontjából is, a szövetekezést mind azon európai hatalmakkal, a melyek maguknak a keleten hasonló célokat kitűznek, különösen európa nyugati hatalmaival, mert csak az ezekkel való szövetségben látom az ellensúlyt, a német hatalom által törekvéseiben mindenkor támogatott orosz túlkapasok veszélyei ellen.

A kormány közgazdasági politikájának birálatára áttérve, mindenek előtt meg kell emlékezni az ausztriával kötött gazdasági kiegyezésről, mert az képezi a legközelebbi 10 évben összes gazdasági életünk alapjait.

Mint azt a tisztelt választók tudják, mert nézeteimet e tárgyban a képviselőházban ismételve előadtam, én a kormánynak a kiegyezési törvényekben lefektetett közgazdasági politikáját Magyarország közgazdasági fejlődésére, anyagi ereje megszilárdulására károsnak tartottam, s ezért azt el nem fogadtam.

Nézeteim e tekintetben ösmeretesek, mert e kérdésekre nézve tekintve azok nagyfontosságát szükségesnek láttam már három év előtt, és az akkor hangoztatott nagy reményekkel szemben is, előadni nyíltan határozott meggyőződésemet.

Én tisztelt választók! gazdasági berendezésünk alapjául a vámterület közösségét elfogadom, s óhajtom a közös vámterület fentartását mindaddig, míg e közösségben legfontosabb gazdasági érdekeink méltányos figyelemben részesülnek, mindaddig míg e vámközösségben Magyarország anyagi felvirágzása lehetetlenné nem tétetik, de bármennyire vagyok is barátja a kereskedelmi forgalom könnyítése szempontjából a közös vámterületnek, nem riadok vissza az önálló gazdasági rendezkedéstől, a külön vámterület eszméjétől sem, mihelyt azt látom, hogy a vámközösség tartama alatt követendő kereskedelmi, és vámpolitika hazám legfontosabb gazdasági érdekeinek meg nem felel.

A kiegyezési kérdésekkel szemben, a tárgyalások folyama alatt mindenkor az volt az irányelv, mely vezérelt: Ausztriával kereskedelmi és vámszövetséget kötni a vámterület közössége alapján, fentartva és tovább fejlesztve az 1868. évi kiegyezés által elfogadott nemzetközi szerződések által biztosított, Magyarország érdekeinek a vámközösség mellett egyedül megfelelő, szabad kereskedelmi irányú vámtarifát, de ezen kereskedelmi vámszövetség mellett egyúttal gyökeresen reformálni a fogyasztási adórendszert oly irányban, hogy a magyar államkincstárt jogosan megillető fogyasztási adó, abba teljes mértékben be is folyjon, és hogy termelési viszonyainknak megfelelőbb szesz- és cukoradó rendszer által, szesz- és cukoriparunkat az osztrák szesz- és cukoriparral versenyképesé tegyünk, ezen iparágak felvirágoztatása által hazánk mezőgazdasági iparát, nyers termelését, s evvel közvetve adóképességét fejlesszük. E szempontokból bíráltam meg a kormány kiegyezési javaslatait, és nem találva azokban különösen a vámtarifában és a fogyasztási adórendszerben megóva, Magyarország legfontosabb ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági érdekeit, azok ellen küzdeni köteleességemnek tartottam.

A most már törvénynyé vált kiegyezés által elfogadott kereskedelmi és vámpolitika Magyarország anyagi érdekeire, gazdasági fejlődésére határozottan káros, e politika következtében gazdasági helyzetünk az eddiginél határozottan rosszabbá vált.

Szabad legyen ezen több ízben megtámadott de soha meg nem czáfolt állításom igazolásául a kiegyezési törvényeket néhány szóval elemezmem.

A kereskedelmi és vámszövetségnek alapul szolgáló vámtariffa, az eddigi szerződéses vámtételekkel összehasolítva határozottan védvamos irányú. Ezen vámtariffa a vámok nagymérvű emelésében, az arany és fincnczvámban a magyar fogyasztót új teherrel sújtja, s e mellett az iparvédvámokban még indokolatlan nagy előnyt nyújt ismét a magyar fogyasztók rovására a lajthán túli iparnak.

Ezen általános vámtarifában lefektetett kereskedelmi és vámpolitika, az eddigi kereskedelmi szerződések helyett a legközelebbi 10 évben a vámügy autonóm kezelését célozza, mi ismét Magyarország legfontosabb közzgazdasági érdekét veszélyezteti, ez érdek: a magyar nyers termények kivitelének nemzetközi szerződések által való biztosítása, a mi az alapul elfogadott vámpolitikában teljesen figyelmen kívül hagyatik, sőt a vámtariffa ipar védvamos irányánál fogva, komolyan fenyeget a veszély, hogy a magyar nyers termények legbiztosabb fogyasztói, a szintén iparüző szomszédos nyugoti államok, a retorsio, a visszatörítés jogával épen nyers terményeinket illetőleg élni fognak, és ennek következménye lesz: kereskedelmi összeköttetéseink bizonytalansága, megzavarása, nyers terményeink árának csökkenése.

És mindehhez járul még az is, hogy az 5 évi felmondási záradék a mely mellett lehetséges lett volna a politika káros hatását legalább rövidebb időre szorítani, kihagyatott, — s most már nincs módunkban

a legközelebbi 10 évben ezen kereskedelmi és vámszövetséget megváltoztatni.

És ezen nagy közgazdasági hátrányokkal szemben nem találunk fel semmi előnyt, a magyar ipari, kereskedelmi és gazdasági érdekek szempontjából, ha csak a vámok emeléséből, a fogyasztás drágulásából eredő, a lakosságot újabb teherrel sújtó, bevételi fokozást előnynek nem tekintjük.

Hasonlóképpen káros Magyarország legfontosabb gazdasági érdekeire nézve, a kereskedelmi és vámszövetség következménye gyanánt elfogadott fogyasztási adó-rendszer, s ezzel kapcsolatban a szesz és cukor adó törvény.

Az eddig fennállott fogyasztási adórendszer mellett a magyar államkincstár jelentékeny károsodást szenvedett az által, hogy a Magyarországon fogyasztott, de a Lajthán túl termelt fogyasztási adó alá eső cikkek utáni adó, nem a fogyasztó magyarországi, de a termelő osztrák államkincstár javára folyt be, (nevezetesen a Lajthán túl termelt de itt fogyasztott cukor és sör után) a fogyasztási adó rendszer ezen hiánya az új kiegyezésben egyáltalában nem orvosoltatik, sőt fokozott mérvben fogja sújtani a magyar államkincstárt a mennyiben a szesz és cukor adó igen jelentékeny felemelése folytán a hazai cukor termelés még szűkebb korlátok közé fog szoríttatni. — De a magyar államkincstár eme egyenes károsodásánál, sokkal fontosabb, s következményeiben jelentékenyebb azon közgazdasági hátrány, mely a termelési viszonyok külömbféléségére való tekintet nélkül, a magyarországi és Lajthán túli szesz és cukor termelésre nézve ugyanazon megadóztatási rendszert, sőt teljesen figyelmen kívül hagyva a nyers anyag külömböző szesz és cukor tartalmát, a tüzelő anyag, munkaerő ár és bérkülobözetét, kedvezőbb kereskedelmi összeköttetéseket, és közlekedési eszközöket ugyanazon, az eddigihez képest igen jelentékenyen felemelt adótételt tartja fenn. Ezen intézkedés következtében a magyarországi cukor és szesz termelés, a Lajthán-túli szesz és cukor termelési iparágakkal versenyezni teljesen képtelen lesz, s ez által mezőgazdasági iparunk végtelen kárára, pangásra, sőt végpusztulásra van kárhoztatva.

És ezt tartom én tisztelt választók! a kiegyezés legnagyobb közgazdasági hátrányának, — oly fontosnak, egész gazdasági életünkre oly életbe vágónak tartom én, a termelési viszonyoknak megfelelő szesz és cukor adóztatás rendszerét, hogy ezt tartottam mindig a kiegyezés legfontosabb pontjának, erre fektettem mindig a fősúlyt mert mindenek felett valónak tekintettem azt, hogy Magyarország mezőgazdasági ipara, nyerstermelése, czélszerű fogyasztási adó törvények által fejlesztessék, s ez által anyagi jóléte, adóképesége fokoztassék. És mert a megkötött kiegyezésben egy helytelen, Magyarország életérdekeinek meg nem felelő vámpolitika mellett, még egy az ország nyerstermelésére is oly károsan ható fogyasztási adó-rendszer foglaltatik, mely Magyarországot teljesen gyarmati szerepre kárhoztatja, anyagi fejlődé-

sét tehetetlenné teszi, azért tartottam kötelességemnek küzdeni teljes erőmből ezen kiegyezés ellen.

A fogyasztási adó visszatérítés kérdésében, a kiegyezésben elfogadott új elszámolási kulcs, elismerem az eddigi elszámolási rendszer-nél helyesebb, és ez az egész kiegyezésben az egyedüli pont, a melynél Magyarország igazságos követelése figyelembe vétetett.

Hogy még a bankkérdést, mint a kiegyezés keretébe tartozót, pár szóval megérintsem, habár én a ma holnap életbe lépő osztrák-magyar bank alapszabályait, szervezetét, és a Magyarországnak nyújtandó dotatiót, nem is tartom érdekeinknek teljesen megfelelőnek, mégis meggyőződésem szerint a bankkérdés megoldása ellen emelhető a legkisebb kifogás, és pedig azért mert ezen megoldás, ha nem is felel meg teljesen érdekeinknek, mégis a legközelebbi 10 évben a hitelviszonyokban némi biztosságot fog előidézni, mert a kérdés kedvezőbb megoldásának 10 év múlva viszonyaink javultával, nem praedjudicál, és mert a mint én azt három év előtt a tisztelt választóknak nyitlan ki is jelentettem, egy önálló, független magyar jegybank felállítása, a valuta rendezése nélkül egy oly kísérlet volna, mely összes hitelviszonyainkban nagy rázkódásokat idézhetne elő, — a valuta rendezése pedig, ezt készséggel elismerem a lefolyt országgyűlés folyama alatt nem volt létesíthető.

A jövőben egyik főtörekvésünknek kell lenni, állambáztartásunkban az egyensúly helyreállításával, a valutát rendezni, s ez által az önálló magyar jegybanknak, a 10 évi időtartam utáni felállítását, szilárd alapokon, a készpénzfizetés alapján, előkészíteni.

A 80 millió bankadósságot mindig olyannak tekintettem, a mely Magyarországot sem jogi sem méltányossági tekinteteből indulva ki, nem terhelheti, s azért teljes meggyőződésből küzdöttem ezen adósság egy részének elvállalása ellen.

A gazdasági kiegyezést teljes egészében bírálva meg, én azt a kereskedelmi és vámpolitika automon, védvamos, és fiscalis irányánál és a fogyasztási adó-rendszer, s különösen a szesz és cukor helytelen megadóztatásánál fogva, Magyarország legfontosabb közgazdasági érdekeire, melyek a kereskedelmi és vámpolitika terén, a szabad kereskedelmi irányú szerződéses politika követését követelik, határozottan károsnak tartom, a fogyasztási adó-rendszerben pedig a magyar cukor-és szesz-termelési iparágak teljes elnyomását látom.

Ezen nagy közgazdasági hátrányokért pedig, az állankincstár bevételeinek a felemelt vámtételekből és finantzvámokból várható szaporodását, compensatióknak nem tekinthetem, mert ezen bevételi többlet csak az adózók újabb megterheltségének következménye, s mint ilyen még csak fokozza a helytelen közgazdasági politika hátrányait.

Azonban tisztelt választók! a kiegyezés immár törvéynyvé vált, a törvényt pedig, ha azt károsnak tartjuk is, tisztelnünk kell, törekvésünknek e téren a legközelebbi jövőben csak oda lehet és oda kell irányulnia, hogy a mennyiben e politika káros következményei enyhíthetők, azok enyhíthessenek is, azt pedig részben elérhetjük, ha kormá-

nyunkat folytonosan ösztönözzük és sürgetjük az idegen államokkal való kereskedelmi szerződések kötésére, s ha megragadunk minden alkalmat a szesz- és cukor-adó törvények módosítására.

A kiegyezésben nyilvánuló közgazdasági politikával kapcsolatban meg kell néhány szóval emlékeznem, a kormány által követett pénzügyi politikáról is.

Hogy pénzügyeink rendezése, államháztartásunkban az egyensúly helyreállítása egy főfontosságú feladat, azt teljes készséggel elismerem, és elismerem azt is, hogy ezen nagy cél nem érhető el munka, takarékoság s az ország adóerejének nagyobb mérvben való igénybe vétele nélkül.

A kormány tevékenységének főrésze a cél elérésére irányult.

Megengedem, hogy a takarékoságban, az eddigi rendszer keretén belül sokat tett, de nem eleget, mert e cél elérésére nem az eddigi rendszer keretén belül való takarékoság, de épen az eddigi rendszernek a viszonyokhoz való alkalmazása vezet.

Szintugy igen sok történt az állam bevételeinek fokozása érdekében: az új adó-kezelési és behajtási törvény, a fényüzési adók, a vadászati és fegyveradó, a jövedelmi pótagó, a catasteri kiigazítás, és legközelebb a felemelt vámtariffa, a financiazámok, a felemelt szesz- és cukor-adó mind hivatva vannak az állam bevételei fokozásához járulni.

De ezen, az adóképességnek megfeszítésével járó fiscalis politika mellett, ha pillanatnyira javul is az állam pénzügyi mérlege, folyton szegényedik az ország, mert az adóerőt nem támogatja egyuttal az adóképesség fejlődését, az ország anyagi ereje gyarapítását célzó közgazdasági politika, — e nélkül pedig elérhetők ugyan szigorú adóvégrehajtások által, az adózó polgárok újabb megterhelésével, pillanatnyira kedvezőbb pénzügyi eredmények, de a pénzügyi pillanatnyi eredmények nem biztosíthatják a sikert, mert az csak az ország anyagi ereje, ipari, kereskedelmi s gazdasági érdekei ápolásával és fejlesztésével érhető el, a kormány pedig csak a pillanatnyi fiscalis érdeket tartván szem előtt, Magyarország közgazdasági érdekeit teljesen elhanyagolta, mely politikával pénzügyeink egyáltalában nem rendezhetők, az egyensúly államháztartásunkban helyre nem állítható.

Hátra van még tisztelt választók! hogy a kormány közigazgatási rendszeréről szóljak.

Nézeteim e tekintetben a tisztelt választók előtt ösmeretesek. Én közigazgatási rendszerünk gyökeres reformját szükségesnek tartom, az állami közigazgatást közvetítő tisztviselők kinevezésének alapján. Meggyőződésem szerint a közigazgatási tisztviselők kinevezése az állami élet mai igényei mellett a jó közigazgatásnak előfeltétele.

Fentartandónak és fejlesztendőnek vélem a közigazgatási tisztviselők kinevezése mellett a törvényhatóságok autonómiáját. A helyesen felfogott autonómia nem is ellenkezik a tisztviselők kinevezésének

elvével, a törvényhatóságok helyesen felfogott feladata: ellenőrizni az adminisztrációt, intézkedni saját helyhatósági érdekű ügyekben, fejleszteni a közszellemet, és mindezen feladatainak jobban és helyesebben lesznek képesek megfelelni a törvényhatóságok az állam által kinevezett felelős tisztviselőkkel szemben.

A tisztviselők kinevezése egyszerűen megszüntetné a megyei házipénztár elkülönítésének bonyolult kérdését, a melynek felállítása által az ország különböző vidékein lakó polgárok teljesen igazságtalanul különböző mértékben megadóztatnának, s végül a tisztviselők kinevezésével feleslegessé válván a főispáni intézmény, ennek eltörlésével nem jelentéktelen megtakarítás is eszközölhető. Igaz, hogy a megtakarítást felemésztenék a tisztviselők kinevezéséből szükségkép folyó nyugdíjak, de én az administratio érdekeit oly fontosnak, állami összes fejlődésünkre oly életbe vágónak tekintem, hogy e nagy czélok elérése szempontjából nem riadok vissza, az ebből eredő netaláni költség-többlettől, mert megvagyok győződve, hogy ezen költség-többlet az administratio gyorsabbá és jobbá tétele által bőven ká pótolhatnák.

Ezen nézetekből indulva ki nem helyeselttem a kormány közigazgatási intézkedéseit, küzdöttem a kormány közigazgatási rendszere, jelesen: a szerintem hiányos területi rendezés, az életképtelen intézménynek bizonyult közigazgatási bizottságok, a kisebb törvényhatóságok megszüntetése, az árva és gyámügyek rendezéséről szóló törvények, valamint a kormánynak többi közigazgatási javaslatai, és egész közigazgatási iránya ellen.

Ez lévén meggyőződésem a követendő közigazgatási politikára nézve, kötelességemnek tartandom a jövőben is, akár mint képviselő, akár mint egyes honpolgár küzdeni ezen elvek mellett, küzdeni a kormányzat immár mind szélesebb körben elítélt, a közigazgatási bizottságok czéltelen és nem életképes intézményében nyilvánuló közigazgatási politikája ellen.

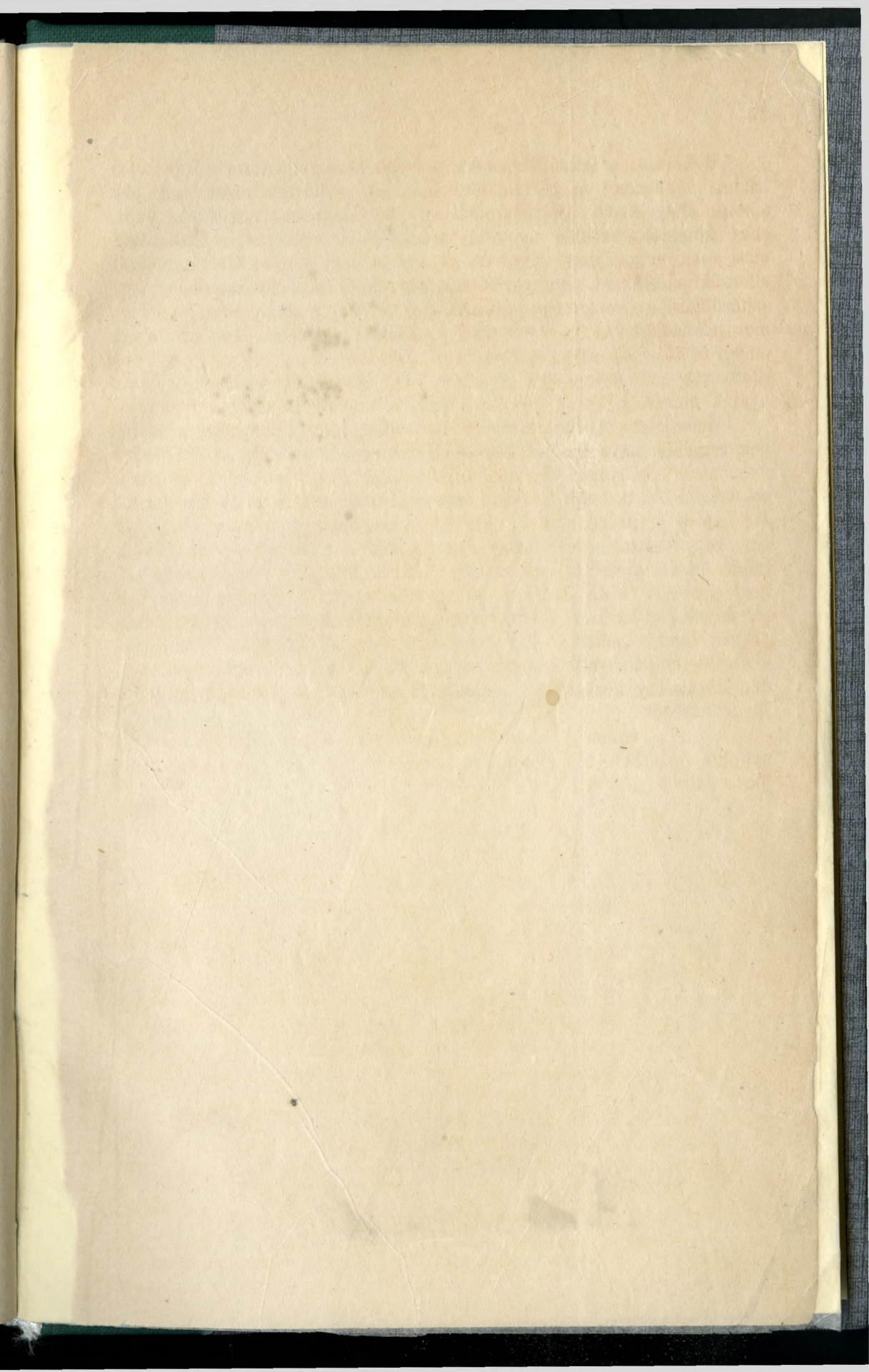
Ezekben tisztelt választók! előadtam önöknek a kormány külügyi, közgazdasági, pénzügyi és közigazgatási politikájával szemben követett magamtartását, és annak indokait, — előadtam e kérdésekre vonatkozó meggyőződésemet nyíltan, és tartalékgondolat nélkül, a teljesített kötelesség tudatával nézve önök ítélete elé.

A nézeteket, melyeket három év előtt önöknek előadtam, igyekeztem gyenge erővel bár, de teljes buzgalommal képviselni. Mint a b. Sennyey Pál vezérlete alatt álló jobboldali ellenzéknek, később b. Sennyey Pálnak a közügyektől való, általam eléggé nem sajnálható visszalépése folytán, az egyesület ellenzéknek szerény tagja e kérdések majd mindegyikére előadtam a képviselőházban nézeteimet s így utalva multamra utalva felszólalásaimra talán önhittség és elbizakodottság nélkül hihetem, hogy eljárásom indokai, politikai meggyőződésem nyitott könyv gyanánt tárva vannak önök előtt.

Mellőztem e felszólalásomban bővebben megvilágítani a képviselőházban végbement új pártalakulás indokait, mellőztem azért, mert pár hónap előtt saját álláspontomat e pártalakulással szemben önök előtt kötelességszerűleg nyomtatványban feltártam, erre vonatkozólag most csak megjegyzem, hogy én az egy közjogi alapon álló mérsékelt ellenzéki elemeknek egy párttá tömörülését, a parlamentarismus megszilárdulása, egészségesebb pártviszonyok létesítése szempontjából örömmel üdvözöltem, s mert e párt kebelében semmiben sem változott meggyőződésemet érvényesíthetem, e pártnak tagja vagyok, e párttól illettessék az bármennyire gúnnyal vagy lenézéssel, parlamenti viszonyaink megszilárdulását, országos bajaink enyhítését várom.

Előadásom végéhez értem tisztelt választók! a megbízás a melynek erejénél fogva önöket képviselni szerencsés voltam önök kezébe visszaszáll. Helyesen éltem-e bizalmukkal, megfelelt-e várakozásuknak? e felett önök pár nap mulva hivatva lesznek ítéletet mondani. De legyen ez ítélet, a mely elé teljes megnyugvással nézek, helyeslő bár, vagy rosszaló, változatlan fog maradni mindeu körülmény között, hálám érzete ezen választó kerület tisztelt közönsége iránt, mely nekem lehetővé tette hogy csekély tehetségeimet, gyenge erőmet a törvényhozás terén a közügy szolgálatának szenteljem, hogy részem vegyek hazám politikai küzdelmeiben, mely küzdelemben nem dicsekedhetek eredményekkel, nem arattam babérokat, de megőriztem minden körülmény között, és mindenkivel szemben meggyőződésem teljes függetlenségét.

És most midőn önöknek újlag köszönetet mondok, azon, mindnyájunk kebelében élő óhajtással zárom előadásomat: éljen és viruljon a haza!

2012

S.E.
2006

